

# ואתחז תרגום

עיונים בתרגום אונקלוס

גיליון מס' 37

מיכאל שלום הלוי דינר

## פרשת פינחס

אולם **במדרש** פר' תזריע מבואר ל"כ דאיתא שם לעולם הנקבה מן האיש והזכר מן האשה וכו' נקבה מן האיש שנאמר ובתואל ילד את רבקה ונאמר ושם בת אשר סרח מבואר שהייתה בתו ממש. ולהתרגום צריך תלמוד מדוע נקראת בתו הרי לא מצינו שבת אשתו תקרא בתו. וכתב **החיד"א** (בשו"ת חיים שאל שאלה א') לפי שגידל אותה בתוך ביתו נקראת בתו, ולא משום שהיתה בת אשתו כי זה לא סיבה להקרא בתו. כמש"כ **תוס'** (פסחים נד. ד"ה אלא).

עי' שו"ת **חת"ס** (או"ח סימן קס"ד) שמכאן המקור למש"כ **הרמ"א** (חו"מ ס"ס מ"ב) שהמגדל יתום בתוך ביתו קורא לו בנו בנוסח שבשטרות, שהרי התורה קוראת לסרח בתו של אשר משום שגידל אותה.

ומקורו של אונקלוס מקושית **רש"י** מדוע מנאה כאן, ורש"י כתב לפי שהיתה בחיים. אולם אונקלוס הבין שנכתבה כאן כיון שהיא היתה יורשת נחלה והיאך זה יתכן שהרי לאשר היה בנים זכרים ועל כרחך שהיתה בת אשתו ולאביה לא היה בנים. כ"כ הרמב"ן.

פכ"ו פס"ד. **ובאלה לא היה איש וגו' ולא נותר מהם איש.** ת"א ובאלין לא הוה גבר וכו' ולא אשתאר מנהון אנש. תירגם את האיש הראשון

פכ"ה פי"ד. **אשר הכה את המדינית.** ת"א די אתקטל עם מדיניתא. יש לבאר ע"פ מש"כ **הרמב"ם** (פי"ב מאיסו"ב ה"ה) שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו דוקא בשעת מעשה, וזהו מה שכתוב כאן 'עם מדיניתא' ר"ל שהרג אותו כשהיה עם המדיינית.

פכ"ו פ"ט. **אשר הצו על משה וגו' בהצתם על ה'.** ת"א דאתכנישו על משה וכו' באיתכנושיהון על ה'. **רש"י** פירש הצו ובהצתם לשון מריבה שהשיאו את ישראל לריב עם משה ואח"כ על ה'. וכן פירש **האבן עזרא**. אולם לתרגום הוא לשון התקהלות, כלשון הפסוק לעיל (טז, ג) ויקהלו על משה ועל אהרן וגו' ולא כתוב בתורה שהיתה מריבה במחלוקת קרח.

פכ"ו פמ"ו. **ושם בת אשר סרח.** ת"א ושום בת 'אתת' אשר סרח, הוסיף התרגום שהיתה בת אשתו של אשר. כך גורס **הרמב"ן** **והחזקוני** וכן בספר **עקדת יצחק להר"י עראמה**, וביאר הרמב"ן שסובר התרגום שלא היתה בתו אלא בת אשתו. ובזה מדויק מה שבפרשת ויגש (בראשית מו יז) כתוב 'ושרח אחותם' בשונה מכל השמות שנמנו שכתובים בתור בן של פלוני וכאן היא כתובה בתור אחות של בני אשר, כי היא לא היתה בת של אשר אלא אחות של בני אשר מן האם.

גבר' ואת האיש השני 'אנש' וצ"ב. ובהסכמה לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא כתב **רבי שאול מווילנא** זצ"ל לבאר שהפסוק הראשון 'לא היה איש' הולך על דור המדבר וסובר אונקלוס כר' אליעזר רבו שיש להם חלק לעולם הבא (כמבואר בתוס' ב"ב עג ד"ה ודמו) לכן תירגם 'גבר' שזה רק הגוף ולא הנפש, אבל הפסוק השני 'ולא נותר מהם איש' הולך על המרגלים שאין להם חלק לעוה"ב לכן תירגם 'אנש' שגם הנפש לא נותר מהם. שו"ר שכ"כ **האברבנאל** (לעיל טו כב).

אולם דבריהם צ"ע מהרבה מקומות שתרגם 'אנש' כשזה לא הולך על הנפש כי אם על הגוף, (עיין שמות כא ג, במדבר טז כט, דברים ח ג, טו טז).

פכ"ז פי"ב. **הר העברים**. ת"א טורא דעבראי. פירש **הרמב"ן** שהוא הר שהיה משמש למעבר לעבור את הירדן ומשם יעברו אל ארץ כנען, ואינו שם ההר, כמבואר **ברש"י** (במדבר כא יא). ובנוסחאות מדוייקות מנקדים עבראי בחירי"ק. ולפי"ז כוונת התרגום הר של העיברים דהיינו של ישראל שדרים מעבר לירדן (וכמו שנקרא אברהם העברי).

פכ"ז פי"ד. **כאשר מריתם פי**. ת"א כמא דסריבתון על מימרי. נראה מהתרגום שכאשר מריתם אין הכוונה בשעה שמריתם את פי מדלא תירגם כד סריבתון אלא הכוונה שזה מדה כנגד מדה כמו

שאתם עשיתם לי כן אעשה לכם שלא אעשה רצונכם ליכנס לארץ. וכפירוש זה הביא **השערי אהרן** בשם ר' **מיוחס והגרש"ר הירש** זצ"ל.

פכ"ז פי"ח. **איש אשר רוח בו**. כתב התרגום גבר די 'רוח נבואה ביה'. **ורש"י** פי' שידוע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, וכן הוא **בספרי**.

פכ"ח פי"ד. **זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה**. **רש"י** פי' עבר זמנו בטל קרבנו. וכ"כ רש"י אצל עולת שבת בשבתו (לעיל פסוק י') וכן תירגם שם אונקלוס עלת שבת תתעביד בשבתא. אבל כאן אונקלוס תירגם דא עלת ריש ירחא 'באיתחדותיה' כן לכל רישי ירחא שתא, כלומר ש'בחדשו' אינו לשון ראש חודש אלא לשון התחדשותו של החודש, וכ"כ **החזקוני**, ועי' אבן עזרא. וכפירוש האונקלוס נראה **ברמב"ם** (פ"א מקידוש החודש ה"א) שכתב שחדשי השנה הם חדשי הלבנה (ולא חדשי החמה) שנאמר עלת חדש בחדשו, מה ראה הרמב"ם בפסוק, וכוונתו שבחדשו הם חידוש החדש כמש"כ אונקלוס שזה יש רק אצל הלבנה כי אצל החמה אין מחזוריות של חודש.

ובספר **העמק דבר** ביאר דבר מחודש שאונקלוס מפרש את הפסוק שעולת ר"ח קרב רק ביום שני של ר"ח ששייך כבר לחודש הבא ולא בא' דר"ח שהוא יום ל' של חודש שעבר.

לע"נ מרת תרצה בת ר' אליהו הכהן ע"ה  
ולע"נ מרת רינה ע"ה בת ר' שמעון יהודה שיבדלחט"א

להערות, הוספות ותרומות, ולקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות בכתובת  
vt0533180131@gmail.com